

Izhaja vsak četrtek popoldne.
V slučaju praznika dan poprej.

Cena:
za en mesec Din. 4
za štiri leta " 12
za pol leta " 24

Posamezna štev. stane 1-25 Din.

Uredništvo:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6/III.

Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportažni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2.

Inserati se računajo
po dogovoru.

Tlaka — kuluk.

Slovenski Narod je priobčil v št. 138 dne 19. t. m. vest, da namerava predložiti vlada narodni skupščini zakonski načrt, s katerim naj bi se uvedlo prisilno delo, tlaka ali kuluk za popraviljanje javnih cest.

Dolžnost tlake 15 dni v letu velja za vsakega državljan. Meščanstvo, sploh osebe, ki niso vajene težkega ročnega dela, se smejo odkupiti: »Ta zakon pozdravljamo«, pripomni Slovenski Narod.

Zakon o kuluku naj bi veljal za vso državo. Osnutek pa je napravil kakor običajno pismouk, ki ne pozna razmer, ampak presoja položaj z mentalitetom turškega bega. Ta zakonski načrt znači usoden korak nazaj v dobo tlačanstva in nevojevnosti. Tlaka je v bistvu nekaj poniževalnega, suženjskega in zato jo obsoja narodno gospodarska veda. Izkušnja dokazuje, da je delo v tlaki površno, le senca prostovoljnega dela. Poglejmo naše občinske ceste in pota, kjer jih popravljajo s tlako! Ne pešec ne voz ne more brez nevarnosti preko kotanj in blatnih luž. Razumnejše občine so tlako že itak davno odpravile in imajo lepe ceste, ker pobirajo za popraviljanje cest občinske doklade in oddajajo potrebna dela na javni dražbi.

Kar se ni obneslo v občini, torej naj se obnese v državi! Če velja o občinski tlaki, da je nadležna, neprimerna in negospodarska, moramo reči o državni tlaki, da je poleg tega še krivična in skrajno nesocialna. Tlako naj bi delal vsakdo brez ozira ali je zainteresiran na stvari ali ne. Kaj briga tovarniškega ali rudniškega ali kateregakoli delavca, kakšne državne ceste.

Brez naslova.

Gospod — n. — n. piše v znanem slovenskem tedniku o ljubljanskem občinskem gospodarstvu zato, ker »v katerih roci res ne razume«. Nerodno! Dalje pravi: »Tista časopisna poročila o sejah na ljubljanskem magistratu nam, volivcem, ne nudijo zadosti vpogleda v načrte in program bodočega občinskega ustvarjanja. — Dvakrat nerodno!

Sodrug »Naprej« piše: »Dokler smo krepki in zdravi, prenesemo vse«. Človek bi iz tega skoro trdil, da so bralci »Napreja« najkrepkejši in najzdravejši ljudje na svetu.

Značilna pozornost. »Naprej« poroča, da sta trčila v Rajhenburgu dva (!) vlaka skupaj (!) (Camštos). Od tiste možganske nesreče dne 30. 10. 1923 v Zidanem mostu je »Naprej« na »trkanja« silno pozoren.

Muha in kri. Sodrug Alojzij Leskovšek, strokovni tajnik v Celju, bije z loparjem po klerikalcih, češ da love ljudstvo v svoj tabor kakor pajek muho v mrežo, da ji izpije kri. — Mislili smo, da je muha brez krvi, »Naprej« nam bo gotovo dokazoval, da ima muha celo — možgane.

Pozor! Feuer! »Orjuna« strelja na velikega župana dr. Lukana. Naj pazi, da se ne zgodi tako, kot se je pripetilo Ribničanu: Ob vsakem strelu jih je bilo sedem — pri »pedinungi« mrtvih —

Si bo treba zapomniti! »Glas svobode«, glasilo »neodvisnih« piše: »Glavni boj razrednozavednega proletarijata mora biti naperjen proti klerikalcem, proti SLS, in ta boj mora biti stalen, sistematičen in najbolje organiziran in tudi zasnovan.« — Mi se tega veselimo. Danes je torej jasno, kdo je v Ljubljani ob priliki skupščinskih volitev razbil enotno fronto slovenskega delovnega ljudstva. Tisti namreč, ki so trdili, da so jo razbili — klerikalci. Kako se že pravi tistemu, ki namenu drugače govori kot misli? —

Kaj piše pametnega »Nova pravda«, glasilo NSS?

Pravno varstvo.

Delovni čas in plačilo nadur. Po veljavnem zakonu o zaščiti delavcev traja delovni čas v industrijskih (tovarniških) podjetjih ter v rudokopih 8 ur dnevno, odnosno 48 ur na teden. Če pa pristane štiri petine delavcev, se sme podaljšati delovni čas v tvornicah najdalj 10 ur, v rudokopih na 9 ur dnevno.

Za obrtna podjetja dopušča zakon 9 in 10 urni delovni čas dnevno, kateri obrati bodo imeli 9 in 10 urni delovni čas, določi poseben pravilnik, ki doslej še ni izšel. Začasno velja torej tudi za te obrate osemurni delovni čas.

Pri podjetjih, ki delajo izključno sezonsko, n. pr. slaničarska industrija in ki so izpostavljena atmosferičnim vplivom, je delovni čas svoboden z omejitvami, ki sme predpisati ministrstvo. Ker pravilnik še ni izšel, velja tudi za ta podjetja osemurni delovni čas. Delovni čas se ne sme podaljšati nikdar nad 10

Ali on mora storiti na leto 15 dni tlake brezplačno in ob svojem. Prihranke, ki jih je pristradal, bo v teh 15 dneh porabil; plača mu bo za to dobo ustavljena; marsikateri delodajalec bo namestil drugega delavca. Kako se bo prehranjeval ob tlaki tisti, ki ni ničesar prištedil, to je vprašanje zase.

Osebo bo opravljal tlačansko delo le ročni delavec. Kapitalist se bo lahko odkupil. Kako se bo mogel odkupiti državni nameščenec in mali človek sploh, ki nima sredstev niti za najpotrebnejše stvari, je tudi interesantno vprašanje.

Splošna delovna dolžnost v obliki tlake je v vsakem oziru nekaj nazadnjaškega in nesocialnega.

Ker je tlaka ali kuluk za svobodnega državljanja ponižujoča, ker je krivična, ker so njeni uspehi le navidezni, ker pospešuje vsaj indirektno brezposelnost, je zavedno delavstvo ne bo priznalo. Če ima država dovolj denarja za politične agitacije in razne nepotrebne eksperimente, se bodo našla tudi sredstva, za popraviljanje javnih cest. Mi stojimo na stališču: vsako delo bodi plačano! Zoper uvajanje fevdalnih razmer se bomo borili z vsemi sredstvi, kar naj imajo pred očmi narodni predstavniki, kadar bodo glasovali o kuluku. Inteligenci okoli Slovenskega Naroda prepuščamo, da pozdravlja take zakone in hodi na kuluk. Če pa hoče država brez stroškov popravljati ceste, naj porabi vojaštvo za to, kar bo v interesu zdravja in izobrazbe vojakov. Tudi ne bodo brezplodno ubita leta vojne službe, kar se je še vedno dogajalo v militarističnih državah čisto brez potrebe.

ur dnevno, ali tedensko nad 60 ur. Dopustno je, da se dela med tednom tudi nad 8 ur pri rednem, nad 10 ur pri podaljšanem delu, vendar tako da neznaša redni delovni čas tedensko več ko 48 ur in podaljšani več ko 54, oziroma 60 ur.

Mladostni pomožni delavci ne smejo biti zaposleni dnevno dalje nego 8 ur. Prav tako je prepovedano nočno delo za ženske sploh in za mladostne delavce pod 18. letom, razen v nujnih slučajih.

Delo, ki traja nad zakonito določen delovni čas, se mora plačati 50 % više nego redno delo. To velja tudi pri akordu. Posebnih nagrad za nočno ali nedeljsko delo zakon ne določa. Višina teh nagrad je prepuščena svobodnemu dogovoru.

Podjetnik, ki podaljša delovni čas samolastno bodisi v zakoniti ali nezakoniti meri, zagreši prestopok zakona o zaščiti delavcev in se sme kaznovati z denarno kaznijo do 5000 Din.; ob ponovnem prestopku poleg denarne kazni z zaporom do enega meseca. Kazen izreka inspekcija dela. Pravico, odnosno zahtevek po 50 % višjem zaslužku pa more uveljaviti delavec pred rednim, odnosno obrtnim sodiščem.

Zakon je torej osvojil načelo osemurnega delavnika za večja industrijska in rudarska podjetja, za obrtna podjetja pa 9 ali 10 urni delovni čas. To velja. Izpremeniti se more zopet le z zakonom. Pravilniki zakona ne morejo predrugačiti. Nasprotno naziranje je neutemeljeno.

Delavska zveza.

Delo naših poslancev.

Poslanec Gostinčar je dobil na nekatera vprašanja na ministra železnic in na ministra za socialno politiko sledeče odgovore, ki jasno kažejo, koliko socialnega smisla imajo za uslužbence železnic in invalide merodavni krogi. Iz teh odgovorov odmeva vsa mizerija mišljenja nasproti nujnim potrebam siromašnih slojev. Kako pridejo železničarski uslužbeni, ki so službeno prestavljeni v drugi kraj in tam ne morejo dobiti družinskega stanovanja in so vsled tega prisiljeni živeti ločeno od družine in plačevati iz prenizkih plač dvojno gospodarstvo, da morajo vsled tega stradati, prodajati svoje zadnje vrednosti, da sploh morejo nekaj časa životari.

Istotako se ne reši nobena prošnja podnešena za milostno penzijo ali podporo. Te prošnje se tičejo v prvi vrsti žel. delavcev.

Skrb za železničarje.

Na vprašanje, katero ste vložili v predmetu izplačevanja dnevnic za dvojno gospodarstvo, čast mi je Vas izvesti, da sedaj se izdajajo te dnevnice samo onim uslužbencom, ki so bili o priliki razpusta direktije državnih železnic v Ljubljani premešteni v Zagreb, ker je samo to rešenje dobilo zakonito veljavo s tem, da je to rešenje citirano v proračunu za l. 1922/23.

Rešitev ministrskega sveta, po katerem so se označene dnevnicke mogle izdajati tudi drugim uslužbencom, ki so premesteni po potrebi službe, in na mestu služ-

bovanja nimajo stanovanja, ni vzakonjeno in zaraditega ne velja.

Jaz sem hotel, da za te dnevnicke na osnovi odredbe člena 20, zakona o dokladah na draginjo uslužbencev državnih prometnih ustanov od 30. marca 1922 l. izposlujem odobritev finančnega odbora narodne skupščine, pa sem radi tega prosil ministra financije, da pristane na moj predlog.

Gospod minister financije ni pritrdil temu predlogu in zaradi tega nisem mogel izposlovati potrebne rešitve ministrskega sveta in odobritev finančnega odbora narodne skupščine.

Ministar Saobračaja Dr. Vel. Janković.

Na vprašanje, koje ste izvolili vložiti o razporedu pisarniških slug, da bi bili uvrščeni v II. kategorijo nastavljenecv, ker po svoji službi in poslu pripadajo v kategorijo služabnikov.

V kolikor so pisarniški služitelji iz posla ki pripada v kategorijo nastavljenecv, za kateri posel so postali nesposobni, oni ostanejo v svoji kategoriji, če tudi stvarno vrše dolžnost pisarniških služabnikov.

Izmed naziva »pisarniški služabnik« in »uradni sluga« ne najdem nobene razlike, ali v jezikovnem pogledu, prvi naziv odgovarja duhu našega jezika.

Ministar Saobračaja Dr. Vel. Janković.

Železničarske prošnje za milostno penzijo.

Na vprašanje, katero ste mi izvolili vpslati v zadevi penziji, odnosno milostnin železniških uslužbenecv in njih družin, čast mi je Vas izvesti, da je v smislu rešitve ministrskega sveta za reševanje prošenj za milostnine pristojen minister za socialno politiko, katere-mu so se odstopile vse tozadevne prošnje v rešitev.

Ministar železnic Dr. Vel. Janković.

Invalidske podpore.

Na Vaše vprašanje od 5. V. 1923 dostavljeno mi od predsedništva Narodne skupščine pod št. 754 od 4. VI. t. l. o ukinjenju dodatkov na invalidsko podporo za vse one invalide, ki so spoznani za nižje od 50 % nesposobnosti za delo, čast mi je izvesti Vas, da je izplačevanje omenjenih dodatkov obustavljeno dne 4. jan. t. l. na podlagi člena 21. točka III. zakona o začasnih pomoči invalidom od 28. dec. 1921 l. (Službene Novine str. 294 od 31. XII. 1921 l.), po katerem zakonskem predpisu invalidi, ki manj kot 50 % nesposobnosti nimajo pravice na doklade. Ker je to zakonska odredba, se ne more izdati nikake odredbe proti njej.

Oni invalidi, ki imajo 50 % ali več nesposobnosti dobijo doklade.

Ministar za soc. politiko Dr. Ninko Perič.

× × ×

Iz pisarne D. Z. Tekom junija in tekom prve polovice julija se bodo konstituirale sledeče okrajne D. Z.: Vič, Preska, D. M. v Polju, Jesenice, Tržič, Trbovlje, Kočevje. Tu je organizacija v glavnem končana. Za drugo polovico julija in za avgust je vzelo tajništvo na muho ostale kraje, ki pridejo v poštev. Vsak zaupnik, ki prejme pismo, naj nanj takoj odgovori. Štajerci naj se obračajo v celjskem rajonu na okrajno tajništvo D. Z. v Celju, hotel »Beli vol«. — Tajništvo ima v zalogi bloke za tiskovni sklad »Pravice«. Kdor ga bo prejel, naj listke razpeča, denar pa takoj poravnava po priloženi položnici. Tajništvo D. Z.

Razširjenje ljubljanskega električnega omrežja je v resnici potrebno, česar se ljubljanski občinski svetovci izvoljeni na program Delavske Zveze prav dobro zavedamo in z nami vred tudi naši zavezniki v Zvezi delovnega ljudstva. Smo za to, da dobi Ljubljana z okolico tele zveze: Sv. Križ, Vič, Št. Vid eventuelno do pod Šmarno Goro in eventuelno vzpenjačo na Šmarno Goro; Ljubljana - Črnuče, zveza Ljubljana, Moste, Vevče, Dobrunje, Štepanja Vas, Ljubljana. Od teh prog sta danes najnujnejši zvezi Sv. Križ in Vič, kateri se lahko izpeljeta, ne da bi kopali silno dragih predorov na Dunajski in na Gosposvetski cesti ter pod Dolenjsko železnico. Predno bo pa mogoče udeležiti te zveze, moramo razširiti ljubljansko električno centralo, ki je vsled malomarnosti naših lažinaprednih prednikov tako zanemarjena, da ne more niti Ljubljancanom nuditi luči. Razširjenje sedanje elektrarne je silno nujna reč in izpeljiva. Ljubljana ne more čakati na izvedbo medvoškega načrta in ljubljanske medvoške centrale, ker nas je veliko, kateri imamo resne pomisleke proti njemu, ker se nam čudno zdi, zakaj ga niso izpeljali naši predniki na magistratu v časih, ko so neomejeno vladali na njem. Velikopoteznega razširjenja električne železnice pa Ljubljana sama pač ni dolžna izpeljati. Izvesti bi se moralo to veliko delo skupno s prizadetimi občinami: Vič, Zgoranja Šiški, Št. Vid, Ježica, Črnuče, Moste, Devica Marija, Dobrunje v obliki akcijske družbe ali zadrage in more-

biti tudi s sodelovanjem zasebnikov na način, da bi bil lahko dobička deležen tudi mali človek. Kdor pa zahteva izvedbo takih velepotepnih akcij, more pa zahtevati le kak pustolovski demagog. — c.

Vič. Priprave za ustanovni občni zbor »Okrajne D. Z. na Viču« so v polnem teku. Zaenkrat smo vsi delavci zaposleni pri predpripravih za orlovsko prireditve, ki se vrši dne 24. t. m. Nato pa stopimo na plan. Pretekli teden je imel pripravljani odbor D. Z. sejo, — na kateri smo se pogovorili vse potrebno.

D. M. v Polju. Pripravljalni odbor naše okrajne D. Z. sklepa o okoliščini okrajnih D. Z. v Ljubljanski okolici, v kateri je zemljepisni položaj za organizacijo najbolj težaven. Ko si razdelimo interesne sfere s Presko, Vičem in Šmarjem, skličemo ustanovni občni zbor.

Dobrépolje. Še v našo kmetijsko faro je prodrla »Pravica«. Pri nas smo bolj počasni in nekoliko ribniški previdni. Obenem pa smo zvesti. V prihodnjih dneh bomo organizirali zaupni sestanek D. Z. Govornik pride iz Ljubljane. Vsi, ki so prejeli vabilo, naj se tega sestanka sigurno udeležijo!

Preska. Do petnajstega julija bomo postavili pri nas okrajno D. Z. Naročniki za »Pravico« rastejo.

Jesenice. Ko besni boj, počivajo druge reči. Smo v meznem gibanju. To nam jemlje razpoložljive sile. Kakor hitro bomo ta boj dobojevali, bomo tudi mi sledili vzgledu drugega delavstva. »Pravica« in njena pisava nam dopade. Naročniki zato rastejo. Rasti morajo tako dolgo, dokler ne bo naše glasilo tako močno, da bomo obravnavali v njem vsa pereča vprašanja. Mi Vam kličemo: Držite fronto v Ljubljani, na deželi že stoji! — Kovinski delavec.

Trbovlje. Člani pridno pristopajo v D. Z. in naročajo »Pravico«. Delavstvo dobro čuti, da centrala v Ljubljani giblje. Zato se novega duha veseli, iz src pa izginjajo tužne misli zadnjih let. Komaj čakamo, da rečemo ob katoliškem shodu svojo važno besedo.

Ljubljana, 20. VI. 1923.

Potek revolucije na Bolgarskem, katera je strmo glavila Jugoslaviji naklonjenega kmetijskega voditelja Stambolijskega, je pokazal, da naša država nima nikjer prave in odkritosrčne zaslombe v svetu. Naši državniki so nameravali izvesti akcijo, ki naj bi bila pomagala Stambolijskemu, pa niso našli za njo umevanja niti pri svojih zaveznikih in prijateljih; velike sile pa so bile celo nasprotne, in Anglija ter Italija sta nam vsak korak proti novi bolgarski vladi malodane prepovedali. To nas nagiblje k temu, da nekoliko razmislimo o našem zunanjepolitičnem položaju in naznačimo smernico, kateri bi bilo treba slediti našim državljanom.

Naš edini pravi zaveznik je Francija. Toda ta država ima toliko opraviti sama s seboj, da nam ne more toliko pomagati, kolikor bi hotela. Njen notranjepolitični položaj ni najboljši, in spričo volitev v parlament, katere se bodo vršile prihodnje leto, se vname v Franciji še letos ljut notranji strankarski boj. Zato Francija ne more za zdaj misliti na nobeno odločnejšo akcijo, ki bi jo zapletla v kakšne spore z zunanjim svetom. Glavni boj se bo bil v Franciji med Poincarejem in Caillouxom; vse drugo je za Francijo zaenkrat manjšega pomena. Potem pa je Francija zapletena v konflikt z Nemčijo zaradi vojne odškodnine. Ta spor bi Franciji ne prizadeval tolikih skrbi, ako bi Anglija skrivaj ne podpirala Nemčije. Rešitve pa čaka tudi turško vprašanje, kjer gre Franciji za težke milijarde, ki so naložene ali se mislijo naložiti v turška podjetja. Zato ima Francija na vse strani vezane roke in je vsaka njena akcija nazunaj oslABLJENA po tisoč drugih skrbel in ozirih.

Češkoslovaška je naš zaveznik, toda ona spretno balancira med Francijo in Anglijo in se ne izpostavlja za francoske interese nikoli v toliki meri, da bi se zamerila Angliji. Romunija je tudi član male antante, to je, naša prijateljica; koliko pa je njeno prijateljstvo v resnici vredno, smo videli zdaj, ko je onemogočila skupni korak male antante v Sofiji. Grčija se prišteva k našim prijateljem, toda to prijateljstvo je izmed vseh najmenj vredno. Grčija dobro ve, da je po gospodarski ekspanziji Jugoslavije proti jugu ogrožen Solun in zato se o medsebojnih simpatijah sploh ne more govoriti. V obče sta Romunija in Grčija jako slaba zaveznika zato, ker

se nahajata v stalni nevarnosti udarca, ena od strani Rusije, druga od strani Turčije. Poljska sploh ne pride v poštev, ker je od nas preveč oddaljena, drugič pa se sama nahaja v dosti kočljivem položaju. Če se prav pomisli, nas mala antanta varuje samo proti Madjarski in drugega nič. Proti Italiji pa sploh nismo neposredno zavarovani po nikomur in ničemer, razun po dobri volji Francije in Anglije, da Lah ne iztegne svojih krempljev po Balkanu, kjer Anglija in Francija ne trpita laške konkurence.

Tak je naš zunanjepolitični položaj. Popraviti ga moramo. **Moremo ga pa le po odkritosrčni miroljubni politiki na vse strani.** Rožljanje s sabljo nam povsod škoduje. Popravijo lahko položaj samo dobri diplomati, če najdejo zanesljivih zaveznikov, se naslonijo tam, kjer je potreba, in vsem našim sosedom brez izjem nudijo prijateljsko roko. Slediti moramo zgledu Čeho-Slovaške. Velesile hočejo brezpogojni mir, ker se sicer mednarodna trgovina ne dvigne. Po tem moramo usmeriti svojo politiko. Drugo pa je, da svojo državo naznotraj prav uredimo. To je mogoče le z avtonomistično ureditvijo, da bodo vsi narodi v Jugoslaviji zadovoljni. Sicer bomo držali po poševni ploskvi vednobolj navzdol.

Doma in po svetu.

Notranjepolitični dogodki preteklega tedna so vzbujali vpričo važnosti bolgarskega prevrata manj zanimanja. Naš parlament je pa sicer prav pridno delal. Pododbor za uradniški zakon je celo svoje delo končal in posl. Pušnik je predlagal, naj se v glavnem odboru ne vrši več splošna debata, ampak naj se prične takoj razpravljati o posameznostih tega zakona. Državni nameščenci, ki jih je zlasti koalicijska demokratsko-radikalna vlada tako zanemarjala, da sedaj poginjajo, ne morejo več čakati. Po celi državi so se vršili 10. t. m. shodi državnih nameščencev in železničarjev in na seji osrednjega akcijskega odbora, se je vladi dalo še en mesec odloga. Če še v tem mesecu vlada bedi ne odpomore izrazito, potem se zna naša državna mašina ustaviti. Zato je pač skrajni čas, da naš parlament hiti in skuša preprečiti nesrečo. Tudi razprava o naknadnih kreditih se že v narodni skupščini bliža koncu. Pri razpravi o 80 milijonskem naknadnem kreditu za prosveto in 7 milijonskem za vere je vendar poslanec Škulj javno pred zbornico prijel demokrata Šečerova, ki je kriv vseh teh zmed v proračunu, vsled česar so prevsem trpele šole na Slovenskem. Nekaj se tu sploh več popraviti ne da. Eno leto je za našo mladino, v kolikor se ni mogla učiti raznih prostih pa vendar zelo važnih predmetov (jezik, stenografija), zgubljeno. Značilno za demokratsko nesramnost je, da se je upal tisti Šečerov izgovarjati, mesto da bi jo popihal iz zbornice. Zbornica je zahtevala tudi od zunanjega ministra pojasnil o zunanjepolitičnih dogodkih. Ob tej priliki se vidi, kolike važnosti je, če je v ustavi določeno, da o važnejših zunanjepolitičnih zapletljajih ima odločilno besedo parlament. Vedno se pri tem spomnimo da oni § 14 v Avstriji, ki je vladi dal možnost, da ji ni bilo treba leta 1914 sklicati parlamenta, ampak je vojno začela na svojo pest. V vsaki državi se najde ljudi posebno med špekulanti in častniki, ki si vojne žele in bi radi vsako priliko porabili, da pošljejo vojake v mesnico. Vprašanje notranjega sporazuma se ni prav nič približalo rešitvi. Federalistični blok je imel v Zagrebu posvetovanje, v katerem je po sporočilih listov ugotovilo soglasje vseh njegovih delov (HRSS, SLS, JMD). Zanimivo je čitati, kako naši slovenski demokratski in liberalni listi ob takih prilikah pišejo in spuščajo lažnjive hujskarije v svet. Seveda imajo koncem koncev zopet dolg nos. To pot je Sl. Narod sprožil vprašanje republike in monarhizma. To vprašanje pač dela Narodovcem velike preglavice ne pa resni slovenski ljudski stranki. Saj vemo n. pr. da ima veliki svetovni britanski imperij na čelu angleškega kralja med svojimi deli pa celo več republik. Seveda tega našim liberalcem ni dopovedati. V notranji politiki bi za zabavo omenili še velevažen dogodek, da je vrhovni predsednik Orjune 9. t. m. v Ljubljani delil svoji armadi odlikovanja — železnega zmaja. Tri slavne osebe so dobile ta odlikovanja. Kakor se vidi bode v Sloveniji vedno več lintvov.

V **zunanjih politikih** ima naša vlada pretekli teden samo smolo. Ni to še največja, da pogajanja z Italijo glede

Reke ne gredo naprej. Najhujši udarec je zadel našo zunanjo politiko v bolgarskem vprašanju.

V **Bolgariji** se je v noči 8. 9. t. m. izvršil velevažen notranji prevrat. Meščanske stranke so se s pomočjo častnikov, ki so jih morali Bolgari v smislu mirovne pogodbe odpustili in s pomočjo komitaške organizacije »makedonstvujočih« beguncev iz Makedonije — vodja Todor Aleksandrov — polastili v Sofiji in vseh večjih krajih Bolgarije oblasti, ustanovili novo vlado, ki ji načeluje univerzitetni profesor nacionalne ekonomije Cankov in kakor kaže premagati odpor stare vlade in njenega neomejenega gospodarja Stambolijskega, ki je po dosedanjih poročilih bil v tej boji vjet in ustreljen. Naša vlada je pripravljala odločen ugovor, sklicujoč se, da je z vstopom odpuščenih častnikov kršena mirovna pogodba. Toda že začetkom se je pokazal čuden pojav, da je bolgarski lev v Curihi naraščal, naš dinar pa padel (sedaj 6.10 in 7.25). Takoj se je videlo, da stoje za to bolgarsko revolucijo močni kapitalisti. Italija in Anglija sta v Belgradu naši vladi povedala, da se ji zaradi Bolgarije ni razburjati. Takoj so se tudi drugi člani male antante (Romunija in Češkoslovaška) pokazali pomirjeni in napovedan nastop male antante v Sofiji je odpadel. Mi pa lahko sedaj čakamo, kedaj bodo makedonski komite zopet napadli naša nova sela ob bolgarsko-makedonski meji in držimo tam doli v pustih krajih pomnožene vojaške posadke. Kako je sedaj pravzaprav v **Bolgariji** o tem si poročila zelo nasprotujejo. Gotovo je, da se bore med seboj kmetje in meščani. Meščani pa imajo sredstva (orožje, telegraf, telefon, železnice) v svojih rokah, zato premoč. Kmetje so v težavnem položaju.

Rusija in Anglija ste se pobotali in si medsebojno obljubili, da njuni agenti ne bodo spodkopavali ugleda in moči nasprotnih vlad. Boljševiki seveda pri tem ostanejo, kakor so bili.

Nemčija je vedno v težjem položaju. Marka grozovito pada. Poruhrje Francozi prav strogo vladajo, ker Nemci vedno znova povzročajo kršenje reda in dela. Nemška reparacijska ponudba zopet Francozom in Belgijcem ne ugaja. Angleži pa vedno odločnejše nasprotujejo Franciji, kar se tudi v bolgarskem vprašanju kaže.

V **Italiji** se vrše sedaj razprave o novem volivnem zakonu. Fašisti hočejo dobiti parlament v roke. Slovenec hočejo pri tem tudi pripraviti ob zastopstvo.

Celjsko okrožje JSZ.

Celje. Dne 15. t. m. se je vršil v gostilni g. Puntarja na Sp. Hudinji (celjska okolica) dobro obiskan strokovni shod za člane J. S. Z. in neorganizirano delavstvo, ki je nad vse pričakovanje lepo uspel. Namen shoda je bil, poživeti organizacijsko delo in zavest članov in vzbuditi iz spanja neorganizirano delavstvo, ter da se izvedejo volitve obr. zaupnikov v tovarni Westen. Shod je vodil predsednik skupine tov. Koren. Poročala sta tov. dr. Hodžar in Gajšek, o gospodarskih delavskih organizacijah in o nalogah, ter važnosti močnih delavskih strokovnih organizacij, ki naj bi v strokovnem delu in prizadevanju, nastopale skupno za delavske koristi, kar je navzoče delavstvo z navdušenjem odobraval. Sklenilo se je, delati na to, da se čim prej izvedejo volitve obr. zaupnikov.

Bilo je navzočih tudi nekaj soc. demokratov, ki so se pa to pot vedli dostojno in tudi posegli v debato, ki je bila po večini stvarna. Spoznal je lahko vsak, da podobni shodi morejo veliko koristiti delavstvu. Delavstvo je izrazilo željo, da jih priredimo večkrat.

Prosveta.

Za krščanski socializem. Pomisleki in odgovori. Ljubljana 1923. Založba »Socialne Misli«. D. A. Gosar je spisal velezanimivo brošuro pod navedenim naslovom. Brošura bo v najkrajšem času izšla v najmodernejši obliki. Tovariše in naše organizacije ter prijatelje našega pokreta prosimo, naj prično intenzivno agitirati za narobno najnovejšega in zelo poljudno pisanega dr. A. Gosar-jevega dela. Naroči se tudi lahko pri upravi »Pravice«.

M. M.—c.

Ali spi spanje pravičnega naša Krekova prosveta, ker se v »Pravici« nič ne zgledi?

Zgodovinske anekdote.

Monge in smodnik.

V letih 1798—1799 je bil general Napoleon v Egiptu. Znano je, da je vzel seboj več učenjakov, ki so tam raziskovali in spisali o Egiptu do danes nedoseženo delo. Najznamenitejši učenjak je bil Monge (monž).

Ko je Napoleon odhajal iz Egipta, se je bal, da ga ne bi Angleži ujeli. Zato so sklenili, da se bodo peljali tik ob afriški obali in da bodo krenili čez morje šele tam, kjer je Afrika najbližja Sardiniji. Ta pot je bila najboljša. Bonaparte je imel že takrat slutnjo, da se mu z Angleži ne bo dobro godilo. Nekoč so videli tujo ladjo in so mislili, da pripada angleškemu vojnemu brodogovju. Napoleon je rekel mej drugim:

»Nikdar ne bom dovolil, da bi se udali sovražni ladji. Če nas bo premoč napadla, se bomo branili do skrajnosti, zastave pa nikdar ne bomo sneli. V tistem trenutku, ko bodo sovražni mornarji stopili na našo ladjo jo bomo spustili v zrak«.

Vsi so bili tiho spričo tega strašnega sklepa, le Monge je dejal: »General! Dobro ste spoznali naš položaj; v tem slučaju moramo zleteti v zrak!«

Napoleon mu reče: Pričakoval sem od Vas ta do-

kaz prijateljstva in Vi boste to tudi izpeljali«. — Ladja ni bila angleška —.

Dva dni nato so zopet videli ladjo in so mislili, da je angleška. Pripravili so se na boj, pa ni bilo treba, spet ni bila angleška. »Kje je Monge?«, je vprašal general.

Iskali so ga in so ga našli v smodnišnici; sedel je pri smodniku in zažigalnico je imel v rokah, da bi na dano znamenje smodnik zažgal.

O hladnokrvnosti tega izrednega moža naj pove-mo še tole dogodbo.

Takoj po prihodu v Egipt, 29. avg. 1798 — 2. julija so bili pa Francozi prišli tja —, je ustanovil Bonaparte Egiptski inštitut za umetnosti in vede. Predsednik je bil Monge, podpredsednik pa Napoleon. Izdajali so časopis, ki je izhajal na deset dni in v katerem so priobčevali zaključke svojih študij in raziskovanj. Par naslovov o člankih naj podamo: O zračnem zrcaljenju ali o fati morgani; kako je mogoče hraniti kurivo pri pečeh; ali moremo pri varenju piva nadomestiti hmelj; ali moremo Nilovo vodo ohladiti in jo bolj izčistiti; kaj je boljše, mlin na vodo ali mlin na veter; ali ima Egipt vse potrebno, da lahko napravimo smodnik; kakšno je pravosodstvo in šolstvo v Turčiji. Razen prvega vprašanja so vse tu imenovane naloge praktičnega pomena in jih je dal Napoleon sam; so pa seveda obravnavali tudi

druge stvari, kjer je bil pač kdo bolj doma. Bonaparte je bil zato bolj za take predmete, ker so jih bili Angleži odrezali od domovine in so, navezani sami nase, morali misliti na to, kako se bodo prebili s sredstvi, ki jim jih je nudil Egipt sam.

21. oktobra 1798 je pa izbruhnil v Kairo, glavnem mestu Egipta, upor; zadušili so ga po dvadnevem boju. Palača Egiptskega inštituta je bila daleč proč od glavnega stana, oblegala jo je besneča množica. Niso pa imeli prebivalci palače pušk, ali naj se umaknejo in skušajo priti v glavni stan? Že so se postavili umetniki in učenjaki v vrsto, da bi odkorakali; pa Monge ni bil za to. Zaprl je izhod iz palače in rekel: »Kako si upate pustiti vse to dragoceno orodje tukaj? Komaj bomo na cesti, pa bodo uporniki vdrli v naš inštitut in bodo vse razbili!«

Tedaj so rekli, da bodo ostali tam, Mongena so napravili za poveljnika obrambe, vsako pripravno orodje so spremenili v orožje, zabarikadirali so vsak izhod. Monge je pritrdil nož na dolg drog, se postavil na najbolj nevarno mesto na stražo in je zaklical: »Kdo zaželi pomeniti se z menoj, da si preženeva dolgčas?«

Poltretji dan so bili učenjaki zaprti in oblegani, potem je prišla rešitev. Zahvalili so se Mongenu, čigar preudarnost in hladnokrvnost jih je rešila. Če bi bili šli ven bi jih bili gotovo vse pobili.

Stanovanjska beda v Ljubljani.

O stanovanjski bedi v Ljubljani je podal magistrat letos sledeče poročilo: V mestnem pomeriju ljubljanskem je bilo pri popisu stanovanj dne 20. decembra 1921 naštetih **55.312 prebivalcev**. Od teh jih je prebivalo v **zavodih 8.118** (med zavode štejemo internate, hotele, gostilne s prenočišči, bolnice, jetnišnice, vojašnice). **Izven zavodov je 47.194 ljudi** in bivališča teh je treba pregledati. Predvsem je pa treba omeniti, da stanuje mnogo ljudi, ki so sicer v Ljubljani čez dan zaposleni, izven mesta in se vozijo z železnico v službe in na delo. Ta radij sega na Gorenjskem do Kamnika in celo do Radovljice. Tudi niso tu vpoštrevani vagonarji v Dravljah in Brezovici, temveč le oni, kateri stanujejo v vagonih, nahajajočih se na ljubljanskem ozemlju.

Od ljubljanskega prebivalstva so radi stanovanjske mizerije najbolj prizadeti vagonarji in barakarji, ki že po več let stanujejo v neprimernih prostorih. Razen teh je treba omeniti še one, ki stanujejo po drvarnicah, pralnicah (več slučajev, kjer stanujejo veččlanske družine v pralnicah) in končno one, ki prenočujejo po delavnicah, kar je bilo v normalnih časih zabranjeno in kaznjivo.

1. V **130 vagonih** stanuje 67 strank z 281 osebam.
2. V **barakah in drugačnih zasilnih stanovanjih** (drvarnice, pralnice, skladišča) stanuje 261 strank z 1270 osebam.
3. V 29 za prebivanje **neprimernih lokalih** (delavnicah) stanuje 70 oseb.

Skupno prebiva 357 strank s 1621 osebam v provizornih prostorih, ki niti najmanj ne odgovarjajo higijenskim zahtevam. Barake se bližajo razpadu in je le čudež, da jih ni podrli že to zimo sneg. Nadalje je treba omeniti stanovanja, ki se nahajajo v kleti, suterenu in podstrešju. Res je, da so bila stanovanja v kleti, suterenu in podstrešju tudi preje v navadi, saj ima take nedostanke vsako večje mesto še v večji izmeri, vendar je treba reči, da ta stanovanja niso higijenska.

1. V stanovanjih v **kleti in suterenu** stanuje 275 strank s 1065 osebam, (l. 1910 je bilo 185 strank s 760 osebam).

2. V **podstrešju** stanuje 1031 strank s 3722 ljudmi. Dosti je sedaj v Ljubljani tudi stanovanj, v katerih se nahajata dve družini in uporabljata samo eno kuhinjo. V dosti slučajih souporabljajo kuhinjo tudi podnajemniki, ki tvorijo pogosto famulijo za sebe. Od souporabe kuhinje je prizadetih 531 strank in bi bilo iz tega naslova potreba približno 270 novih stanovanj.

Stanovanja so v mnogih slučajih prenatrpana. Res je, da so se posebno starejše hiše nekoliko izpraznile, a so še vedno zelo zasedene. Nove hiše pa imajo večkrat še enkrat več stanovalcev nego l. 1910.

Da vlada velika prenatrpanost stanovanj, nam kažejo sledeči podatki:

1. Stanovanja z enim stanovanjskim glavnim prostorom (k stanovanjskim glavnim prostorom štejemo sobe, kabinete, kuhinje, poselsko sobo, in kopalnico) ima:

182 strank, ki imajo po 3 osebe
96 " " " " 4 "
57 " " " " 5 "
20 " " " " 6 "
19 " " " " 7 "
9 " " " " 8 "
4 " " " " 9 "
1 " " " " 10 "
1 " " " " 11 "
1 " " " " 13 "
1 " " " " 14 "

skupaj 1391 strank.

2. Stanovanja z dvema glavnima stanovanjskima prostorima:

422 strank, ki imajo po 5 oseb
234 " " " " 6 "
136 " " " " 7 "
66 " " " " 8 "
32 " " " " 9 "
12 " " " " 10 "
6 " " " " 11 "
1 " " " " 12 "
1 " " " " 13 "

skupaj 910 strank.

3. Stanovanja s tremi glavnimi stanovanjskimi prostori:

142 strank, ki imajo po 7 oseb
125 " " " " 8 "
48 " " " " 9 "
20 " " " " 10 "
11 " " " " 11 "
6 " " " " 12 "
2 " " " " 14 "
1 " " " " 15 "

skupaj 355 strank.

4. Stanovanja s štirimi glavnimi stanovanjskimi prostori:

35 strank, ki imajo po 9 oseb
17 " " " " 10 "
12 " " " " 11 "
5 " " " " 12 "
8 " " " " 13 "
2 " " " " 14 "
4 " " " " čez 15 "

skupaj 83 strank.

Pripomniti je treba, da so to le stanovanja, ki služijo samo stanovanjskim namenom. Podobno sliko kažejo tudi stanovanja, ki služijo poleg stanovanjskim namenom tudi še kakemu poslovnemu obratu.

Opozoriti je treba še enkrat na dejstvo, da v zgornjih tabelah naznačenem številu glavnih stanovanjskih prostorov niso štete le sobe in kabinete, temveč tudi kuhinja, morebitne predsobe, poselske sobe in kopalnice.

Ako suterenskih stanovanj, stanovanj v kleti in podstrešju ter prenatrpanih stanovanj niti ne vpoštrevamo, je treba da dobijo vsaj

barakarji, vagonarji itd. 357 stanovanj
ter souporabniki kuhinj 270

skupaj 627 stanovanj

V številu 627 niso vpoštrevane one stranke, ki stanujejo izven mesta in se vozijo v službo in na delo v mesto ter tudi ne vagonarji v Dravljah in Zalogu. **Teh 627 novih stanovanj** je potrebnih, da pridemo zopet vsaj glede zunanega lica do normalnih stanovanjskih razmer, da namreč izginejo vagoni in barake iz Ljubljane in da bo vsaka družina res neomejen gospodar svojega ognjišča.

Ti podatki nam nudijo zanimivo, pa obenem žalostno sliko. Od 8843 strank (s stanovanji, ki služijo samo za bivanje) jih stanuje 1739 (ena petina) tako prenatrpano, da bje to v obraz vsaki higijeni.

V Ljubljani je:

391 strank, ki imajo le po en prostor, pa stanuje v njih po 3—14 ljudi; 910 strank, ki imajo le po dva prostora, pa stanuje v njih po 5—13 ljudi; 355 strank, ki imajo le po tri prostore, pa stanuje v njih po 7—15 ljudi; 83 strank, ki imajo le po štiri prostore, pa stanuje v njih po 9—čez 15 ljudi. **Skupaj 1739 strank.**

Za te stranke je nujno potrebno, da dobijo večja stanovanja.

Končno je treba, da dobi tudi **normalni prirastek mesta svojo streho**. Letno naraste Ljubljana za približno 700 prebivalcev.

Beseda v obraz.

Ko pišem sledeče vrstice, imam v mislih prevsem sodruga »Napreja«, za njim pa vse tiste, ki si domišljajo, da bodo s pomočjo svoje demagoške protiverske gonje oprali vse neskrte grehe, hoteč se na ta način izogniti obsodbi proletariata. Ti ljudje so že davno jasno pokazali, da ne poznajo nobenega Boga. Kakor verižnik poštenost tako so vrgli razse vse, kar je v zvezi s krščanstvom. In glej! Ob vsakem odmevu krščanstva jih prešinja silen strah. Ali se morda podzvestno vendarle zavedajo, da bo končno edinole krščanstvo rešilo socialno vprašanje? Boječ se tega, so namerili najtežji topovski ogenj na krščanstvo — kdo naj jih razume, kdo naj jim celo verjame? Na eni strani dokazujejo, da je vera prazen nič, na drugi strani pa se tega »niča« trepetaje boje. Ali:

Mi, ki se borimo za zboljšanje gmotnega položaja vseh bednih;
mi, ki ne pričakujemo, da bi nas dvignilo delavstvo na rame;
mi, ki bijemo v korenine segajoč boj zoper kapitalistični družabni red;
mi, ki se ne bojimo nastopiti niti proti lastnemu bratu, kadar je treba ščititi delavske koristi;
mi, ki gremo s tihim prezirom mimo organizacij, temelječih na materiji;
mi, ki vemo, da samo krščanstvo družji, spaja, osvobaja in jači;
mi, ki zaničujemo začasne karijere in bijemo pošten boj;
mi Vam povemo v brk:

Zastoj ste naperili topove na trdnjavo krščanstva! Zastoj! Ako nimate sposobnosti in smisla za smoteno delo v svrhu izboljšanja gmotnega in duševnega položaja bednega proletariata, potem nehaite, ker niste niti poklicani, kaj šele izvoljeni za ta ogromni odgovorni posel! Ako pa nočete poslušati svarilnega glasu, se Vam bo zgodilo po zasluženju: Kamenje bo metalo delavstvo na Vaše gomile in se s studom obračalo z obrazom od Vas! Peter Lombardo.

Politika je boj — organizacija je moč!

Tobačno delavstvo.

Delavci provizijonisti tobačnih tvornic. Na vprašalno vlogo posl. Gostinčarja in Kremžarja glede zvišanja prejemkov provizijonistov tobačne tovarne v Ljubljani, je finančni minister odgovoril takole:

Ministarstvo Financija Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Kabinet ministra Financija.

Br. 3474. Beograd, 13. juna 1923.

Na Vaše vprašanje od 31. V. t. l. v zadevi regulacije provizije (mirovnine) monopolskem delavstvu tobačne tovarne v Ljubljani, čast mi je odgovoriti sledeče:

Naša ujedinjena kraljevina našla v novih krajih razne zakonske predpise in običaje o provizijah (mirovninah) monopolskih provizijonistov (penzijonerjev). Za Slovenijo in Hrvatsko regulirano je to vprašanje na podlagi statuta finančnega ministrstva, bivše Avstrije in Ogrske.

Na podlagi teh predpisov prejemki provizijonistov niso povsodi jednaki. Tako na primer, prejemajo pro-

vizijonisti tobačne tovarne v Ljubljani približno večjo provizijo kakor tobačne tovarne v Zagrebu in Senju. A najmanj dobivajo v Bosni in Hercegovini, ker to vprašanje ni bilo zakonito rešeno, tem se daje neke vrste običajna miloščina.

Največ toraj dobivajo provizijonisti tobačne tovarne v Ljubljani, ki imajo poleg temeljne provizije še posebne draginjske doklade.

Uprava monopola pripravlja novo ureditev provizije za vse stalno monopolsko delavstvo v naši državi. Ta načrt predvideva povišanje provizije.

Pripomniti moram, da ima tobačna tovarna v Ljubljani preko 1200 provizijonistov, medtem ko jih imajo Zagreb in Senj samo 120 in vsa monopolska podjetja v Hercegovini samo 97.

Minister financ D. Mil. Stojadinović.

Iz tega odgovora je razvidno, da se je monopolska uprava po dolgem obotavljanju in dreganju poslanec SLS. vendar odločila, da bo povišala in preuredila sistem sedanjih provizij tob. delavstva. Ali bo v bistvu bolji — čemo videti. Vidi se pa iz odgovora tudi, da so ministru razmere v Ljubljani in tudi drugodi slabo poznane. Ako se g. minister sklicuje na primeru: Ljubljana 1200 vsi drugi kraji v preku pa 217, potem bi bila uprava monopola dolžna, da ministra informira tudi o tem, da je bila ljubljanska tovarna po številu delavcev in po delu samem ogromno večja kot vse drugo. Zanimivo je tudi, da imajo drugodi manje provizije ali pa celo miloščino. Zakaj? — Povsodi tam so na krmilu delavstva — soc. demokratje!

Zveza papirnišk. delavstva.

Preska. V nedeljo dne 17. t. m. se je vršil pri nas lepo uspeli shod, na katerem se je obravnavalo mezno gibanje papirniškega delavstva. Udeležba je bila zelo povoljna. Vidi se, da člani razumevajo čas in se zavedajo, da zavisi njih obstoj le od močne strokovne organizacije.

Na shodu so bila prečitana pravila »Zveze papirniškega delavstva«. Izvolili smo tudi zastopnike za ustanovni občni zbor »Zveze papirniškega delavstva«. Za delegate so bili izvoljeni naslednji tovariši: Luštrek Peter, Peternel Ivan, Guzelj Jože in Keber Marijana. Za namestnike: Peternel Jože, Škof Janko, Kavčič Peter in Barle Roza. Le tako naprej!

Čevlje kupujte z znakom »Peko« tovarni Peter Kozina & Ko., ker so ti priznani najboljši. Glavna zaloge Ljubljana Breg 20, na drobno Aleksandrova cesta 1.

Strok. zveza tovarniškega delavstva.

Kamnik. Kakor smo že poročali, se je pri nas ustanovila skupina S. Z. T. D. Delavstvo tukajšnje smodnišnice je uvidelo, da brez enotnega organiziranega nastopa ne more več izhajati, zato trumoma pristopa v strokovno skupino, ki šteje že 1000 članov. Dne 17. t. m. se je vršil članski sestanek, na katerem smo obravnavali povišanje plač in vse, kar tare delavstvo v smodnišnici. Poročal je tajnik S. Z. T. D. Lombardo, ter nam orisal pomen organizacije za delavstvo. Iz njegovega govora smo spoznali, da smo si vseh krivic, ki se nam godijo, precej sami krivi, ker nismo bili edini in zavedni. Poleg tega imamo med delavci tudi — janičarje. Upamo pa, da se bo z discipliniranim nastopom organizacije tudi pri nas kmalu napravil red. Zato tovariši, na delo! Vsak naj bo član S. Z. T. D. Kdor ni z nami, je proti nami!

Tržič. Na posredovanje skupine S. Z. T. D. v Tržiču je ravnatelstvo predilnice pričelo deliti delavstvu kontenino lastnega izdelka, katere dobi vsak delavec po 15 m. a družinski član 5 m. Vsak delavec si lahko sam izbere vrsto blaga kakoršnega si želi. Kontenina se bo zaračunavala z 20 % popustom dnevne tovarniške prodajne cene. Izmed vseh industrij v Tržiču napreduje najbolj predilnica. Lansko leto je povečala tovarno za toliko, da bo proti prejšnjemu od 650 sedaj lahko zaposlila 1000 delavcev. Zgradila je več hiš, ki bodo služile za stanovanja delavstvu in uradništvu. Zgradila je tudi krasno stavbo »Dekliški dom«, v katerem bo našlo 200 tov. deklet prosto stanovanje. Red bodo vzdrževale baje sestre Križarke ali Uršulinke. Ta socialna ustanova bo gotovo rodila dobre sadove. Letos se pa gradi nova električna centrala s 700 konjskih sil vodne moči, ki bo popolnoma nadomestila vsako kurjavo v tovarni. — Predvideno je, da bo tržiška centrala v dobi dveh ali treh let krasno napredovala, kar bo velikega pomena za naše narodno gospodarstvo zlasti v tekstilni industriji. Obenem je pa to najlepši vzgled za našo industrijo.

V čevlarski industriji: Mally Demberger in Peter Kozina pa se je bati krize; pomanjkanje dela, preti brezposelnost. Medtem pa cvete in se poživlja mala čevlarska obrt. Čudno!

Popravlja se tudi tržiški vodovod. Vsled malomarnosti obč. odbora so bili do sedaj celi deli Tržiča brez vode. Ljudje težko čakajo tozadevne odpomoči.

Zidani most. Ker se zaupnik socialističnih delavcev na vlogo za povišanje mezd ni hotel podpisati, češ, da ne smatra povišanje potrebnim, smo poslali odgovor ravnateljstva cementne tovarne s pismenimi pripombami na inšpekcijo dela, stoječ na večinskem principu. In tako se bodo vršila pogajanja 25. t. m. v pisarni tov. cementa v Zidanem mostu, o čemer bomo poročali pravočasno.

Rudar.

Trbovlje. Unija slovenskih rudarjev je sklicala minuli teden dvoje shodov z dnevnim redom: mezdnjo gibanje. Kot glavni govornik je nastopil sodr. Krušič. Po daljšem precej stvarnem referatu o bednem stanju trb. rudarjev je predložil zahteve — na nedeljskem shodu —, ki jih je formulirala slavna »Unija slov. rud.« V teh zahtevah je zapopadenih več točk. V glavnem se zahteve nanašajo na povišanje za 42 % in so na minimalno plačo. Če bi pa bili socialisti odkritosrčni, bi se morala glasila 1. točka: razveljavljenje pogodbe z dne 27. 8. 22., sklenjena med trb. družbo in zastopnikom delavstva. Z drugimi besedami: Indeks, za katerega se je trboveljski proletarijat boril, naj se kratkoma uvrže, kar so sodrugi zamolčali. S tem je »Unija« pokazala, da mu je delavec deveta briga, kajti s tem dela ta slavna soc. dem. v korist trb. družbi. Ta itak že komaj čaka, da bi čimprej Indeks odstranila. Unija slov. rudarjev je bila pripravljena iti skupno z »Zvezo rudarskih delavcev«, samo z »klerikalci« ne, ker ti ne stojijo na »razrednem« (!) stališču. Za patriote ne obstoja nobena druga strok. organizacija rudarjev in po njihovi logiki je taka strok. organizacija, ki stoji na temelju krščanstva, brezpomembna. — Zveza rud. delavcev pa je temu ugovarjala, češ, da je Strok. zveza rudarjev jačja nego »Unija«, in ker če si hočemo kaj priboriti, moramo zavzeti skupno akcijo. Tega mnenja smo tudi mi. Ako gre za izboljšanje delavskega položaja, potem se ne vpraša, kaj je ta ali oni, marveč kdo mora gledati, da se vložijo skupne zahteve. Nič več in nič manj! Soc. patriotom je šlo očividno za to, da so zborni v svet, da nameravajo vložiti zahteve samo vsled agitacije. Češ, mi hočemo nekaj narediti za rudarje, vsi drugi pa spijo. Namesto da bi povabili vse strok. organizacije, so zabavljali tako, da je bilo že v začetku vse izgubljeno. Kdo ima profit od tega? Trb. družba se nam lahko smeje v pest. Ona že danes ve ter se pripravlja na to, da bo s pomočjo teh famoznih patriotov odpravila težko pridobljeni Indeks. — Na shodu, ki se je vršil v petek, je bilo isto preklanje in prekanje. Vse drugo se je govorilo, samo tisto ne, kar je bilo napovedano. Naj omenimo tukaj, da je zveza rud. delavcev stala na stališču skupnega nastopa, ali »Unija« je to kratkoma odklonila. Končno se je shod razbil. Res žalostno za delavstvo, da posluša take buržujške hlapce! Zato: proč od te organizacije.

Naše stališče glede indeksa je, da mi stojimo na podlagi tega, kajti to je za nas platforma, po kateri je trb. pr. družba primorana se pogajati z delavstvom, štrajkt pa s tem odpadejo (primer l. 1920 itd. —). Pač pa smo zato, da se ta »indeks« izpopolni in razširi, da bo v njem vse zapopadeno, kar delavec in njegova družina potrebuje. S tem si priborimo gotovo več, kot pa 42 %.

Socialni demokrati bi pa kakor je razvidno raj videli, da bi delavci stavkali in da bi oni lahko v kalnem ribarili. To moramo in to smo mi dolžni, da na vsaki način preprečimo. Mislamo, da se s tem strinja večina trboveljskih rudarjev.

Delavska zadruga.

Ljubljana. Naše l. ljubljansko delavsko konsumno društvo je obhajalo dne 17. junija 1923 praznik svojega patrona sv. Antona Padovanskega na Rožniku s sv. mašo in pridigo. Maševal in propovedoval je g. katehet Ažman. Kljub skrajno slabemu vremenu je prihitelo veliko zadrugarjev in zadrugaric na Rožnik. Gospoda od »Jutra« naj vzame na znanje, da mi klero boljševisko sredirski konsumarji slavimo praznik našega društvenega patrona s sv. mašo in pridigo vsako leto, v slabih in v dobrih časih že od ustanovitve našega konsuma leta 1895 naprej.

Jesenice. Ozračje po občnem zboru l. konsumnega društva se kar ne more razčistiti. Glasovi o previsokih cenah in prenizkih dividendah se množe, in čudno se nam zdi, zakaj se načelnik nadzorstva ni udeležil občnega zbora? Kaj je vzrok temu, ne vemo; vemo pa, da se cene več ali manj po konsumnih društvih izravnavajo, vemo, da nekateri začetni trgovci nalašč nastavljajo nižje cene, hoteč stem privabiti kolikor mogoče več odjemalcev. Koliko časa traja to postopanje je odvisno od njihove blagajne. Vemo pa tudi, da l. konsumno društvo v tem pogledu dobro stoji. To nam dokazujejo številke. So pa med njimi tudi take, ki se nam zdijo brezplodne, ki ne donajajo nobenega dobička. In ravno radi teh števil se bo morala napraviti temeljita remedura, ker ne kaže, da bi društvo plačevalo drage obresti od naje-

tega posojila bodisi v denarju bodisi v blagu, na drugi strani pa ležijo stotisoči brezplodno. Nam se zdi, da so prav te številke vzrok visokih cen in nizkih dividend. Kar se tiče vodstva se nam zdijo nekateri preveč absolutistični, a drugi brezbržni; vsi skupaj pa stojijo pod patronami izvestnih žensk. Do kakega izrednega občnega zbora menda ne bo prišlo. Nadzorstvo naj se zaveda svoje važne naloge, da bo znalo uveljaviti svojo avtoriteto. Vse drugo je v redu. Žalovali seveda ne bomo, čeprav »zboli« in odide.

Srečo k imendanju ravnatelju l. ljubljanskega del. konsumnega društva Lojzetu Kocmurju, voščimo tem potom njegovi ožji prijatelji in sodelavci.

Socialen drobiž.

Milijardna bilanca niževavstrijske eskomptne banke. Bilanca niževavstrijske eskomptne banke za poslovno leto 1922, izkazuje čistega dobička 13 milijard 904 milijone in 329.800 avst. kron. — Čisti dobiček l. 1921 je bil 256 milijonov 709.370 avst. kron. Kakor se vidi, se vključ vsi mizeriji godi kapitalistom čimdalje bolj po volji.

Narodno gospodarstvo.

Ljubljana, dne 20. 6. 1923.

Medtem, ko so bila še včeraj popoldne na zagrebski borzi vsa tuja plačilna sredstva čvrsta in ni bilo dobiti blaga, so na današnji predborzi tečaji tujim valutam in devizam zopet padli in padajo dalje.

V Curihu se je naša valuta zopet popravila in je dosegla danes zjutraj 6.30.

Položaj je popolnoma nejasen in kolebajo tečaji semintja. —

V Zagrebu je bil položaj na predborzi sledeč: Budimpešta 1.—, Berlin 0.0625, Italija 4.01, London 407, New York (ček) 88, Praga 2.65, Dunaj 0.1250, Curih 1585.—

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Zaradi Vidovega dne bo izšla »Pravica« v sredo. List se bo pričel staviti v petek. Zato prosimo naše sotrudnike in dopisnike, da bodo poslali svoje rokopise »Pravici« najkasneje v soboto dopoldne.

Redakcija »Pravice«.

LISTNICA UPRAVE.

Položnice smo priložili koncem majnika vsem onim našim cnj. naročnikom, katerim je naročnina že potekla in pa vsem onim, kateri list že prejema, pa naročnine še niso poravnali. Prosimo in ružno opozarjamo ponovno, da kdor naročnine še ni odposlal, naj to stori nemudoma ter nam nakaže naročnino vsaj za tri mesece naprej. Kakor ima vsak naročnik pravico zahtevati od uprave, da stori svojo dolžnost ter mu naročeni in plačani list redno pošilja, prav tako ima tudi uprava lista pravico zahtevati od svojih naročnikov, da list redno plačuje. Prosimo toraj!

KUPUJTE PRAVICO!

»Pravica se dobi v prodaj v sledečih ljubljanskih trafikah:

Šterkovič, Dunajska cesta. — Soukal, Pred Škofijo. Sitar, Florjanska ulica. — Bič, Ambrožev trg. — Jeler, Krakovski nasip. — Posamezna številka stane 1 Dinar.

PREKLIC.

Podpisani obžalujem žaljive besede, ki sem jih izrekel dne 13. maja t. l. na delavskem zborovanju v Vevčah zoper g. Franceta Kukavico iz Vevč št. 49 in se mu zahvaljujem, da je odstopil od kazenskega preganjanja proti meni.

V Ljubljani, dne 23. maja 1923.

Ivan Hribar, Vevče.

Mali železen (pločevinast) ŠTEDILNIK,
še dobro ohranjen se ceno proda.

Naslov pove uprava »Pravice«.

Kavarna „Central“ LJUBLJANA, Sv. Petra nasip
poleg zmajevega mostu
se priporoča cenjenemu občinstvu za mnogobrojen obisk.
Štefan Mikolič, kavarnar.

Inserirajte v „PRAVICO“!

Ljudska posojilnica

v Ljubljani

(v lastni hiši tik za frančiškansko cerkvijo)

obrestuje vloge brez odbitka po

5%

Stanje hranil. vlog nad 120.000.000 K.

Stanje rez. zakladov nad 1.000.000 K.

PERILO je pri sedanjil draginji nenadomestljivo.

Ali uporabljaš pri PRANJU tako milo,
katero mu ne škoduje in ga
ne razjeda? — Ali
uporabljaš

„GAZELA-MILO“?

KNJIGOVEZNICA, KARTONAŽA IN GALANTERIJA

MIROSLAV BIVIC

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 29

se priporoča slavnemu občinstvu ter p. n. trdkam
za cenj. naročila vseh v to stroko spadajočih del.
VELIKA ZALOGA ŠOLSKIH MAP, NOTEZOV IN BLOKOV.
Cene nizke! Postrežba točna! Delo solidno!

Ustanovljena leta 1911.

Hranilnica kmetskih občin

Dunajska cesta št. 38 v hiši Zadružne zveze
nasproti „Bavarskemu dvoru“.

Hranilnica kmečkih občin sprejema in obrestuje hranilne vloge po

5%.

Rentni in invalidni davek plačuje od 1. julija 1922 dalje hranilnica sama. — Vložne knjižice drugih denarnih zavodov sprejema kot gotov denar ter se obrestovanje ne prekine.

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani je pupilarno varen zavod, v katerega nalagajo kr. sodišča denar mladoletnih. Njeno poslovanje je pod nadzorstvom posebnega komisarja kot zastopnika pokrajinske uprave v Ljubljani. Posojila daje na zemljišča, občinam in korporacijam na amortizacijo.

Naročajte

„SOCIALNO MISEL“

mesečnik za vse panoge socialnega in kulturnega življenja.

Urejujejo:

dr. A. Gosar, Fr. Terseglav in dr. Engelbert Besednjak.

Naročnina za l. 1923 znaša: za Jugoslavijo 40 D., za inozemstvo 50 D., posamezna šte. stane 5 D.

Dobi se še tudi celoten l. letnik za ceno 30 D.

Naroča se pri upravi „Socialne Misti“, Ljubljana, Jugoslovanska tiskarna, kolportajni oddelek, Poljanski nasip 2.

Denar meče proč vsak član

I. delavskega konsumnega društva v Ljubljani,

kateri ne kupuje vseh svojih potrebščin pri zadrugi.

Namesto, da bi krepili svojo lastno organizacijo, nosijo denar mnogokrat v žepe svojih nasprotnikov.

Taki člani utrpje dvojno škodo: Prvič plačajo enako blago dražje, drugič zgube 3% blagovni popust.

Vsak naj si ogleda našo manufakturno založbo in naj se sam prepriča, da je najbolje kupiti pri lastni zadrugi bodisi v Ljubljani ali njenih poslovalnicah na deželi.